ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ –ਸਬਦ ੯੪

ਆਪੇ ਖਸਮਿ ਨਿਵਾਜਿਆ ॥

ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੭੨

ਆਪੇ ਖਸਮਿ ਨਿਵਾਜਿਆ ॥
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦੇ ਸਾਜਿਆ ॥
ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀਆ ਦੁਇ ਕਰ ਮਸਤਕਿ ਧਾਰਿ ਜੀਉ ॥੧੬॥
ਸਭਿ ਸੰਜਮ ਰਹੇ ਸਿਆਣਪਾ ॥
ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਵਰਤਾਇਓ ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਕਰੈ ਜੈਕਾਰੁ ਜੀਉ ॥੧੭॥
ਮੇਰੇ ਗੁਣ ਅਵਗਨ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥
ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ ॥
ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਕੈ ਰਖਿਓਨੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ਜੀਉ ॥੧੮॥
ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਇਆ ॥
ਜੀਇ ਇਛਿਅੜਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਿਰਿ ਖਸਮੁ ਤੂੰ ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਜੀਵੈ ਨਾਉ ਜੀਉ ॥੧੯॥

ਸਾਰ: ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਇਕ ਗੂੜ੍ਹ ਰਪਾਂਤ੍ਰਣ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼, ਇਕ ਜੀਵੰਤ ਊਰਜਾ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਜੋਂ ਸਵਿਕਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਚੇਤਨਾ ਹਰ ਵਸਤ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ। ਹਰੇਕ ਰੂਪ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਇਸ ਸਾਂਝੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਵੰਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਬਲਕਿ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਖੰਡਿਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਣਡਿਠ ਤਾਲਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਬੱਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਨਾਲ ਸਵੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਕਾਰਲੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹੋਂਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੇਤਨਾ

ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਧਾਗੇ ਵਜੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਹੋਂਦ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਥਰ-ਥਰਾਉਂਦੀ, ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਿਤ, ਜੀਵੰਤ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਜੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਆਪੇ ਖਸਮਿ ਨਿਵਾਜਿਆ ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਖੁਦ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਾਣ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਸਰੋਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦੇ ਸਾਜਿਆ ॥
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਕਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਹੋਂਦ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀਆ ਦੁਇ ਕਰ ਮਸਤਕਿ ਧਾਰਿ ਜੀਉ ॥੧੬॥
ਕਿਸੇ ਦੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮਾਣ ਨੂੰ ਤਦ ਹੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਤਹਿਦਿਲੋਂ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣਾ। (੧੬)

ਸਭਿ ਸੰਜਮ ਰਹੇ ਸਿਆਣਪਾ ॥
ਸਵੈ-ਸੰਜਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਇਕ ਚਤੁਰ ਬੁੱਧ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਨਿਯੰਤਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਸਲ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਨੁਭਵੀ ਬਿਬੇਕ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਉਭਰਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ॥
ਮੇਰੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਪਿਆਰੀ ਚੇਤਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ; ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਉਭਾਰ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਵਰਤਾਇਓ ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਕਰੈ ਜੈਕਾਰੁ ਜੀਉ ॥੧੭॥

ਇਕ ਜੀਵੰਤ ਓਰਾ ਪਸਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਰ ਤੱਤ ਆਪਣੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਰੂਪ ਵਜੋਂ ਮਾਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਹਿਲੂ, ਸਥੂਲ ਜਾਂ ਅਮੂਰਤ, ਇਕ ਸੋਮੇ ਦਾ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। (੧੭)

ਮੇਰੇ ਗੁਣ ਅਵਗਨ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥

ਮੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਚਾਰੋ। ਇਹ ਇਕ ਨਿਰਣੇ-ਮੁਕਤ ਸਥਾਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਖੁਦ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ ॥

ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਆਲਤਾ ਬਾਹਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਕੈ ਰਖਿਓਨੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ਜੀਉ ॥੧੮॥

ਮੈਨੂੰ ਝੁਲਸਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਇਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਸੂਝ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਸੰਦੇਹ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਿਬੇਕ ਅਤੇ ਦਇਆ ਦੁਆਰਾ ਢਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (੧੮)

ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰਭੂ ਧਿਆਇਆ ॥

ਮੈਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੋਚ ਅਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੀਇ ਇਛਿਅੜਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥

ਜੋ ਜਿਸ ਦੀ ਚਾਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਿਰਿ ਖਸਮੁ ਤੂੰ ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਜੀਵੈ ਨਾਉ ਜੀਉ ॥੧੯॥

ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰਮੌਰ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋ; ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਢਲੀ ਸਤਾ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (੧੯)

ਤੱਤ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੀ ਅੰਤਰੀਵੀ ਤਾਕਤ ਉਦੋਂ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਦੇਹ, ਨਿਰਣਾ ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਵਾਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ, ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਿਬੇਕ ਅਤੇ ਦਇਆ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਜਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੀਮਤੀ ਸੂਝ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਬੇਕ ਸਾਨੂੰ ਬਾ-ਕੀਮਤੀ ਪਰਿਪੇਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਇਆ ਵਿਗਾਸ ਲਈ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਜੀਦਾ ਪਹੁੰਚ ਰੂਹਾਨੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਇਕ ਲਾਸਾਨੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**